

Grupo Manifiesto Historia Debate

History under Debate Manifiesto

(In Georgian)

მანიფესტი საერთაშორისო პროექტისა – “ისტორია დებატების გზით”

რვა წლის მანძილზე კონფერენციებზე შეხვედრებმა, მოსაზრებების გაზიარებამ, ქამათმა, კვლევა-ძიებამ და, ბოლოს, ინტერნეტით გაგრძელებულმა დებატებმა იმ დასკვნამდე მიგვიყვანა, რომ აუცილებელია სატარდეს დიალოგი მეცნიერთა შორის, რომელიც განხსნავებულ ისტორიოგრაფიულ შეხვედრებებს იზიარებს და მოღვაწეობდნენ მეოცე საუკუნის ბოლო ათწლეულში. ეს შეხვედრებები:

- 1) სამოციანი და სამოცდაათიანი წლების კონტინუიზმი (უწყვეტობა),
- 2) პოსტმოდერნიზმი და
- 3) შემოტრიალება ძველი ისტორიისკენ, ბოლო ისტორიოგრაფიული „ინოვაცია“.

ჩვენ, ჩვენი გამოცდილების მიხედვით, კცდილობთ გავერკვეთ როგორც ისტორიულ, ისე ისტორიოგრაფიულ ქვებში, რომელთა შედეგი ჯერ კიდევ უცნობია. ისტორიას, დებატების გზით, როგორც ისტორიოგრაფიულ ტენდენციებს, სურს თავისი წელილი შეიტანოს ოვდამერთე საუკუნის ისტორიის პარადიგმის კონფიგურაციაში, რაც, ჩვენი ასრით, საისტორიო მეცნიერების აღმავლობას უზრუნველყოფს. ამ მიზნით ჩამოვაყალიბეთ 18 მეთოდოლოგიური, ისტორიოგრაფიული და ეპისტომოლოგიური (ე.ი. გნოსეოლოგიური, ანუ შემცენებითი – ლ.უ.) წინადადება, რომელთაც განხსახილებულად ეთავაზობთ მსოფლიოს ყველა ქავენის ისტორიკოსებს, და თუ ისინი საჭიროდ მიიჩნევენ, კრიტიკული ანალიზის და შემდგომი დამუშავებისათვის.

მ ე თ თ დ თ ლ თ ბ ი ა

I

მეცნიერება და მიხი საგანი

ჩვენ არ ვიზიარებთ არც რანკეს (Ranke) ობიექტივისტურ და არც პოსტმოდერნისტურ სუბიექტივისტურ ისტორიას. ჩვენ გთავზობთ მეცნიერებას, სადაც იქნება წარმოჩენილი ადამიანი – შემოქმედი, რომელიც წარსულს აღმოაჩენს იმ სახით, როგორც თვითონ შექმნა.

თუ მხედველობაში მივიღებთ სუბიექტის იმ ორი სახის არსებობას, რომელიც ფაქტიურად ქმნიან ამ მეცნიერებას, ანუ ისტორიაში მოქმედ პირებს და ისტორიკოსებს, მაშინ ცოდნის მოპოვების ჩვენებული გზა უსრუნველყოფს შედეგების ობიექტურობას, შედეგებისა, რომელიც გარდუვალად ფარდობითია, მრავლმხრივია, პლურალურია და, ამიტომ, ზუსტია.

დადგა დრო ისტორიის სამეცნიერო კონცეფციის განახლებისა მისგან ნაივური თბიექტივიზმის მოცილებით, რომელიც მემკვიდრეობით მიიღო მეცხრამეტე საუკუნის პოზიტივიზმისგან, მაგრამ გვიანდელი მეოცე საუკუნის პოსტმოდერნისტული (Postmodern) გადახრის რადიკალური სუბიექტივიზმის აღორძინების გარეშე.

„ორი კულტურის“, როგორც საბუნებისმეტყველო, ისე პუმანიტარულის შეარდი შერწყმა ხელს შეუწყობს საუკუნის დასაწყისში ისტორიის ორმაგი დეფინიციის დამკვიდრებას – როგორც სოციალური, საზოგადოებრივი მეცნიერების, ისე პუმანიტარულისა იმავდროულად, ე.ი. იმისა, რაც ჩვენ გვესაჭიროება.

II

ა ხ ა ლ ი კ რ უ დ ი ც ი ა

ჩვენ ვემხრობით ახალ ერუდიციას, რომელიც აფართოებს ისტორიული წყაროს კონცეფციას და განხილვაში შემოაქვს არაოფიციალური დოკუმენტაცია, ნიერიერი სამხილები, რომლებიც განსხვავდება წერილობითი საბუთებისაგან. ესენია: ზეპირსიტყვიერი ან იქონოგრაფიკული მტკიცებულებები და ისეთი ფაქტორები, რომელიც წყაროებს არ განეკუთვნება: განუმება, შეცდომები და

შესერებათა დამოუსისისტემა, რომელიც ისტორიუსებმა უნდა შეაფახონ და შეინარჩუნონ იმის მიზანით, რომ მათ მისამართით შემთხვევაში.

ჩვენ ვემხრისით ახალ კრედიტის, რომელიც მხედველობაში იღებს წარმოებს მიღმა მიღებულ ცოდნასაც და იმასაც, რომელსაც მკვდევარი ქმნის. ისტორია აგრძელებს იდეას, პიროვნებას, ახსნა-განმარტებებს და ინტერპრეტაციებს, რაც უხრუცევლურებს წარმომა შექმნა-აღმოჩენას.

ჩვენ ვემხრისით ახალ კრედიტის, რომელიც სამოციანი და სამოცდათაინი წლების ინიციატივით ისტორიუსტაფიის საზღვრებს სცილდება იმით, რომ ახალ დამოკიდებულებას ამყარებს წეართებთან, მიღებულს ქლოთა ისტორიიდან, ზემორი ისტორიიდან, კკოლოგიური ისტორიიდან, მხელვლის/გლობალური ისტორიიდან და სხვა შესაბამისი ინიციატივიდან, რომელიც განვითარდა ორმოციან და ორმაცდათან წლებში, აგრეთვე „ახალი ისტორიუსტაფიიდან”, რომელიც იშვა ინტერნეტში და რომლის ნაწილსაც ჩვენ წარმოვადგენთ.

ჩვენ ვემხრისით ახალ კრედიტის, რომელის მიხედვითაც ისტორიული ხილართლე მიიღწვევა არა მარტო აუცილებელი ქმიტიული მუშაობით, არამედ კოლექტიურ ფორუმებზე ისტორიკოსთა დებატებითა და კონსენსუსით.

მოკლედ, ჩვენ ვემხრისით ახალ კრედიტის, რომელიც შესაძლებლობას იძლევა დავძლიოთ კონსერვატული „პოზიტივისტური გადახრა”, რომელიც გახულ საუკუნებში განაპირობა დიდი ისტორიოგრაფიული სკოლების კრიზისი და ჩვენ დისციპლინას შეუქმნა საფრთხე დაბრუნებულიყო მე-19 საუკუნეში.

III

ა ღ დ გ ე ნ ი ღ ი ი ნ ი ა ღ ი ა

ახალი პარადიგმა დაბეჯითებით მოითხოვს, რომ აღდგეს ინიციატის ხოციალური და აკადემიური პრესტიჟი მეთოდებსა და თემებში, შეკითხვებსა და პასუხებში. მოკლედ, აღდგეს ორიგინალობა ისტორიულ კელევა-ძიებაში. ახალი ისტორიოგრაფია იურება წინ და ისტორიკოსის პროფესიას უბრუნებს განახლების ენთუზიაზმს და ისტორიოგრაფიულ გალდბულებებს.

კვლევის ახალი მიმართულებები გამოელინდება, თუ ჩვენ ვიხელმძღვანელებთ საკუთარი შეხედულებით: ვირწმუნებთ, რომ არავითარი ისტორიული არ გააჩნია იმას, რაც არ შეიძლება გვეხებოდეს ჩვენ; თუ წინ

წავიწყოთ მეთოდების და ქანტების ხლირითში, თუ „მეცნ ტიკებს ავავსებო ახალი ლეინით”, დაწყებული ბიოგრაფიიდან და დამთავრებული მიქროსტრუქტით, მივაქცევთ რა კურადღებას საზოგადოების სამეცნიერო და კულტურულ, სოციალურ და პოლიტიკურ მოთხოვნილებებს, რაც დრმა გარდაქმნებს განიცდის.

ოცდამუერთვე საუკუნის ისტორიოგრაფია მოითხოვს ჰერმარიტად იხილავთ მიღვომის რეგორც იღვუზიურ, ისე რეალურ ასკექტებს, რამეთუ სხვაგვარად, ლოტის (Lot) ცოლის მხგავსად ქამარილის ჭანდაკებად იქცევა.

V

დ ა ნ ა წ ე ვ რ ე ბ ი ს წ ი ნ ა ა ლ მ დ ე ბ

სამოციან და სამოცდაათიან წლებში „ტოტალური ისტორიის” მარცხმა ბიძი მისცა თემების, მეთოდების, სკოლების სწრაფ დანაწევრება-ფრაგმენტაციას ეპისტომოლოგიური დასკვნების და ქაოსის თანხლებით. ოთხმოცდაათიან წლებში, როგორც ჩანს, შენვრდა ეს პროცესი, რომელმაც ცხადყო მისი მსარდი ანაქრონიზმი მსოფლიოში, რომელიც ეფუძნება ურთიერთობებს და გლობალურ კომუნიკაციას.

ჩვენი წინადაღებაა უფრო წავიწიოთ ისტორიოგრაფიულ კვლევებში ახალი ფორმების მოძიება გლობალურ დონეზე გადასვლისათვის, რაც ანალიზის მასშტაბის, ეანრის და დონის ამაღლების შესაბამისად ხელს შეუწყობს ისტორიულ კვლევათა ფორუსირებას.

იმისათვის, რომ ისტორია განთავისუფლდეს დამოკიდებულებებისაგან, ერთიანისტორიად რომ იქცეს, გვმართებს ისეთი კვლევითი გეგმების შემუშავება, რომელთა სასტარტო წერტილი იქნება გლობალური და არა „ეტოპიური პორიზონტი”: საჭიროა კვლევის შერეული მიმართულებები, რომლებიც შეეხება წყაროებსა და თემებს, მეთოდებსა და თავისებურებებს; საჭიროა ზოგად წყაროებსა და თემებს, მეთოდებსა და თავისებურებებს; საჭიროა ზოგად წყაროების უკელაზე უფრო ინოვაციური, სპეციალიზებული პარადიგმების შეტენა; საჭიროა რაოდენობრივი და თეისობრივი მიდგომების კომბინირება; დროითი (აწმუოსა და მომავლის მომცველი) და სხვა მასშტაბების მისადაგება; საჭიროა გლობალური არსის ჩაღრმავებული შესწავლა კონფეფტიებზე და საჭიროა გლობალური არსის ჩაღრმავებული შესწავლა კონფეფტიებზე და მეთოდებზე დაყრდნობით, რაც პოტენციურად შრომის მომავალია და მეთოდებზე დაყრდნობით, რაც პოტენციურად შრომის მომავალია და ყოველმხრივი ისევე, როგორიცაა ინტელექტი და ციეილიზაცია, საზოგადოება, ყოველმხრივი ისევე, როგორიცაა ინტელექტი და ციეილიზაცია, საზოგადოება, ყეტეორეკი და სოციალური ძერა, ამბის თხრობა და შედარება და მათი მსგავსი ნეტეორეკი და სოციალური ძერა, ამბის თხრობა და შედარება და მათი მსგავსი

სხვა ახდის წარმოქმნა; მხოლეოւ იხტორის, როგორც გლობალური იხტორის ახალი ფრთხის შესწავლა; ახალი ტექნოლოგიების გამოყენება წერილობით ხიტებასთან, ხმელთან, გამოსახულებებთან სამუშაოდ და ამით შესწავლისა და ცოდნის გავრცელების ერთად დაყენება; განსჯისა და დებატების, მეთოდოლოგიისა და იხტორიოგრაფიის ხელშეწყობა და მათი გადაქცევა უკალა საისტორიო სპეციალობის ერთიან საფუძვლად, იხევა, როგორც სხვა დისციპლინებთან მათი შეხვედრის წერტილად.

ი ხ ტ ო რ ი თ გ რ ა ფ ი ა

VI

ი ხ ტ ო რ ი თ გ რ ა ფ ი უ ლ ი ა მ თ ც ა ნ ა

რამდენადაც ჩვენ ვიცით, სუბიექტი ზეგავლენას ახდენს ქვლევის შედეგებზე და ამიტომ, იხტორიული ობიექტურობის შესანარჩუნებლად, გვმართებს დავაკვირდეთ მკვლევარსაც. როგორ? იმის საშუალებით, რომ გავაერთიანოთ ინდივიდები ჯგუფებსა და სკოლებში არა ცხადი და ცხადი იხტორიოგრაფიული ტენდენციების შესაბამისად, რაც აუცილებელ პირობას ქმნის იხტორიის შინაგანი ევოლუციისთვის. იხტორიკოსები უნდა შევისწავლოთ იმის მიხედვით, თუ რას აკეთებენ ისინი და არა იმის მიხედვით, თუ რას ლაპარაკობენ; მათი მუშაობით და არა სიტყვიერი ჭიდილით; იმის მიხედვით, თუ როგორ გადაიხარშა პოსტმოზიტივისტურ იხტორიაში სამი საკვანძო კონფიუნცია: „პარადიგმა” წარმოადგენს გაზიარებული ფასეულობათა სისტემას; „სამეცნიერო რევოლუცია” არის არსებული წარმოდგენების რღვევა და მათი გამდიდრება ახალი შინაარსით; „სპეციალისტთა საზოგადოებრიობას” აქვს გადაწყვეტილების მიღების უნარი, რაც სოცილური, მენტალური და პოლიტიკური გარემოცვითაა განპირობებული. მოკლედ, ხელმძღვანელობით უშეალოდ იხტორიოგრაფიისა, რომელიც ცდილობს განვითაროს იხტორიული მოვლენები რაც ზეგავლენას ახდენს იმ იხტორიოგრაფიულ მოვლენებზე, რომელთა მომსწრებიც ვართ ჩვენ თვითონ.

გ ლ ო ბ ა ლ უ რ ი ი ს ტ ო რ ი თ გ რ ა ფ ი ა

მეოცე საუკუნეში აღდგენის, განახლების ეროვნული ცენტრების დაუძლებება, რომელიც მოჰყვა ისტორიოგრაფიის უპრეცედენტო დაცვენტრალიზებას, გამოწვეული იყო ინფორმაციისა და აკადემიური ცოდნის გლობალიზაციით, ქველი ევროცენტრიზმის ფარგლების გარდვევით. ისტორიოგრაფიული ინიციატივები ამჯამად კველა წევნთაგანისთვის უფრო მახლობელია. ამის დასტურია, მაგალითად, კრიტიკული ლათინური (Latin) ისტორიოგრაფიის და პოსტკოლონიური ისტორიოგრაფიის მიერ შეძენილი იმპულსი, ბიძგი. ინტერნეტის მიერ განხორციელებული ტრანსნაციონალური კავშირები უკვე ასრულებს მნიშვნელოვან როლს ახალი კონსენსუსების მისაღწევად და ეს ხდება ბევრად უფრო სწრაფად, ვიდრე უწინ, როდესაც ეროვნულ ისტორიოგრაფები დამოკიდებული იყვნენ სხვებზე და სამეცნიერო აზრის გაცვლა ელიტარული, იერარქიული და ძლიერ შენელებული იყო.

ისტორიოგრაფიული გლობალიზაციია წევნ არ წარმოგვიდგენია, როგორც სტანდარტიზების პროცესი. წევნ ვაზროვნებთ და ვქმნით ისტორიას ისე, როგორც ეს უბების პედაგოგებს და მკელეებარებს სხვადსხვა ურთიერთგადამუარავ სფეროებში: ლოკალურ, რეგიონალ, ეროვნულ, კონტინენტურ და საერთაშორისო გლობალურ დონეებზე.

ი ს ტ ო რ ი კ თ ს თ ა ა ვ ტ ო ნ თ მ ი ა

რადგან მეოცე საუკუნის კოლექტიური პროექტები ისე ჩავარდა, რომ არ შედგა ქველი პარადიგმის *) ახალი, ზოგადი პარადიგმით ჩანაცვლება, ამიტომ ისტორიულ ნაშრომებზე, თემებისა და მეთოდების შერჩევაზე, პიპოთეზებისა და დასკვნების ფორმულირებაზე მნიშვნელოვანდ იმოქმედა საგამომცემლო ბაზარმა, მზარდმა გადახრამ „დიდი პიროვნებების“ ქველი ისტორიისკენ.

იმისათვის, რომ აღდგეს ისტორიკოსებისთვის აუცილებელი კრიტიკული ავტონომია იმ საკითხების გადაწყვეტისას თუ როგორ, რატომ და რა უნდა გაკეთდეს ისტორიული კვლევა ძიების დროს, საჭიროა შემდეგი ნაბიჯების გადადგმა: იმ ტენდენციების, კავშირებისა და ერთობის აღდგენა, რომლებიც

არსებობს ისტორიული გრაფიკის ინგველი ტრადიციული აქადემიური ხვერთს მიღმა; ინტერნეტის, როგორც დემოკრატიული და ალტერნატიული მედიის გამოყენება წინადაღებებისა და მომიჯნავე გამოკვლევების განხაზილება; მიმდინარე ისტორიისთვის ეურადღების მიქცევა ისე, რომ ამას არ ემსხვერპლოს ისტორიულის მოთხოვნები.

* ტერმინი პარადიგმა აქ წარმოდგენილია მისი კლასიკური გაგებით, როგორც ხანგძლივი ისტორიული პერიოდისთვის სამეცნიერო გამოკვლევის ნიმუშის მომცემი ფუნდამეტური თეორიის და სამეცნიერო მეთოდების ერთობლიობა (ლ.უ.)

IX

ი დ ე ნ ტ ი ფ ი ც ი რ ე ბ უ ლ ი ტ ე ნ დ ე ნ ც ი ე ბ ი

ყველაზე მავნე გზა იმისათვის, რომ მავნემ თავს მოგვახვიოს ხაკუთარი ისტორიოგრაფიული ტენდენცია, ჩვეულებრივ, კონსერვატიული არის უარყოფა იმისა, რომ ისტორიოგრაფიული ტენდენცია საკრთოდ არსებობს ან უნდა იარსებოს. გაბატონებული ინდივიდუალუნმით, პრაქტიკით და ეროვნული სახლვრებით ინიდილება, თუ რა გვაქვს ჩვენ ის საერთო, რასაც ვერ ვაცნობიერებთ, ან ვერ ვახმოვანებთ ჩვენი განათლება-ცოდნის და პოზიციის გამო. ამიტომ ჩვენ მხარს უჭერთ მეტ-ნაკლებად დაფარული, მეტ-ნაკლებად ორგნიზებული ტენდენციების გამოვლენას სტანსების (პოეტურ ქმნილებათა) გარჩევა-გარევევისას, დებატები შემოსაზღვრის და კონსესუსების მიღწევისას. სამეცნიერო დისკიპლინა, რომელსაც ტენდენციები არ გააჩნია, მოკლებულია დისკუსიებს და თეოტ ანალიზს, რაც მას დამატებით დაბრკოლებებს უქმნის და ხშირად უარყოფით გაეღვინას ახდენს მის განვითარებაზე. გაცნობიერებული ისტორიოგრაფიული ვალდებულება თავისუფლებას მოგვანიჭებს ურთიერთობაში მესამე მხარესთან, გაარღვევს პერსონალურ, კორპორატიულ და ლოკალურ

იზოდაციას, განაპირობებს ჩვენი პროფესიული ძალისხმევის ცნობას საზოგადოების მხრიდან.

X

მ ი ღ ე ბ უ ლ ი მ ე მ ა ვ ი დ რ ე თ ბ ა

ჩვენ ვეწინააღმდეგებით ახალ წამოწყებას, რომელიც მეოცე საუკუნის ისტორიის და ისტორიოგრაფიის ივნორირებისკენ არის მიმართული. მე-19 საუკუნის ისტორიისკენ ბოლო მობრუნება შეგვასხვნა, რომ ანალების, მარქსისტის და ნეოპოზიტივისტის კრიტიკა მართებული და გონივრული იყო. ისე, სიმართლე რომ ითქვას, უნდა ვაღიაროთ, რომ ამ „დიდმა მობრუნებამ“ ცხადჰყო მეოცე საუკუნის ისტორიოგრაფიული რევოლუციის ნაწილობრივი მარცხი, როდესაც ამგვარი ტენდენციები გამოკვეთილი იყო. ამიტომ, ისტორიოგრაფიული ავანგარდის წარმოამდგენელთა შორის კრიტიკული და თვითკრიტიკული ბალანსი აკანონებს მათ მართებულობას, რაც აუცილებელია ტრადიციის ახალი პარადიგმის შესაქმნელად. ეს ყველაფერი სიმბოლურად გამოხატავს „სკოლის სულს“ და შემტევ ისტორიოგრაფიულ სულისკვეთებას ისევე, როგორც წარმოადგენს ილუსტრაციას პროფესიონალური ისტორიისა რომელიც გაიხსნა ახალი, სოციალური ვალდებულებისათვის. ესაა ის არსებითი ნიშან-თვისებები, რაც უნდა დავიბრუნოთ სხვადასხვა – აკადემიურ, სოციალურ და პოლიტიკურ ჯრილში, როცა საკომუნიკაციო შესაძლებლობები, გასული საუკუნის სამოციან და სამოცდაათიან წლებთან შედარებით, განუზომლად გაიზარდა.

XI

ც ი ფ რ უ ლ ი ი ს ტ ო რ ი თ გ რ ა ფ ი ა

ახალი ტექნოლოგიები ნიშნავს რევოლუციას საისტორიო ბიბლიოგრაფიისა და ისტორიული წეროების მოპოვების საქმეში. მათი საშუალებით სამეცნიერო გამოკვლევებისა და პუბლიკაციებისთვის ისპობა ქაღალდის შეზღუდვა. მათი საშუალებით ისტორიკოსთა ახალი გლობალური საზოგადოებრიობები იქმნება. ინტერნეტი მძლავრი იარაღია ისტორიული

მეცნიერების ფრაგმენტირების წინააღმდეგ, ანუ ამჟამად შესაძლებელია ინფორმაციის სწრაფი გავრცელება მსოფლიოს უდიდეს ნაწილში.

ჩვენი წარმოდგენით, ციფრულმა ისტორიოგრაფიამ, ახალთან ერთად, უნდა გააგრძელოს კვლევის ტრადიციული საშუალებების გამოყენებაც. სოციალური კომუნიკაციის ამ ახალმა პარადიგმამ კი არ უნდა გამოაძევოს საუკუნობით შექმნილი ინსტიტუციები, არამედ თანდათან გადაიქცეს სამცნიერო და სოციალური ცხოვრების განუყოფელ ნაწილად.

სახწავლომ, კვლევით დაწესებულებებში და, საერთოდ ფართო საზოგადოებაში, ინტერნეტის საყოველთაობამ და ახალგაზრდა თაობაში კომპიუტერული განათლების შეტანამ უნდა დაუმჯენდროს ადგილი ახალ ისტორიოგრაფიას მეოცე საუკუნიდან ოცდამეერთეში პარადიგმული გადასვლის ჯერ კიდევ დაუმოთავრებელ პროცესში.

XII

თ ა თ ბ ი ს შ ე ც ვ ლ ა

ჩვენი 21-ე საუკუნის მიერ ათწლეულში მოხდება მასწავლებელთა და მეცნიერთა თაობის ჩანაცვლება იმ თაობით, რომელიც დაიბადა მეორე მსოფლიო ომის დამთავრების შემდგომ, იქნება თუ არა ეს კონსოლიდაციის მომასწავებელი პარადიგმებში მოსალოდნელი ცვლილებების გასატარებლად? ამაზე პასუხის გაცემა ჩვენ არ შეგვიძლია.

1968 წლის თაობა რამდენადმე გამონაქლისია, ამჟამად უნივერსიტეტის სტუდენტებს შორის ჩვენ ვამსწევთ ისტორიოგრაფიულ და იდეოლოგიურ პერიოდებისას (არა, ერთგანორვენებას), რომელიც იმის მსგავსია, რასაც ადგილი აქვს აკადემიასა და ფართო საზოგადოებაში. ჩვენ შესაძლებელია შევხვდეთ ხანდაზმულ ისტორიკოსებს, რომლებიც მიესმლებიან ინოვაციებს და ახალგაზრდა ისტორიკოსებს, რომელიც მე-19 საუკუნის შეხედულებები აქვთ ისტორიკოსის პროფესიაზე და საზოგადოებასთან მის კავშირზე. ჩვენი პასუხისმგებლობა, როგორც იმ სტუდენტთა აღმზრდელებისა, რომლებიც ხეალ თვითონ გახდებიან მასწავლებლები და მეცნიერები, დიდზე დიდია. არასოდეს ყოფილა ასე მნიშვნელოვანი, ისტავლებოდეს ისტორია მოწინავე იდეაბზე დაყრდნობით, როგორც დღეს. მომავალი საისტორიო მეცნიერება დამოკიდებული

იქნა იმ განათლებაზე, რომელსაც ამჟამად იღებენ მომავალი ისტორიულხები – ჩვენი ხტუფენტები.

თ ე თ რ ი ა

XIII

მ თ ა ზ რ თ ვ ნ ე ი ს ტ რ ი ა

ისტორიული მთავარია იუიქრი საგანზე, წეაროებსა და მეთოდებზე, კოსტებზე და პასუხებზე, საზოგადოებრივ თუ თეორიულ მნიშვნელობაზე, მიცემული კვლევის დასკვნებზე და შედგებზე.

ჩვენ წინააღმდეგი ვართ „სამუშაოს განაწილებისა”, რომლის თანახმად ისტორია მოიძიებს მონაცემებს, ხოლო სხვა დისციპლინები – მათ გამოყენებას (ან, მათზე დაყრდნობით, შეადგენს ფართო მიმოქცევის მქონე ანგარიშებს). პროფესიონალ-იტორიკოსთა საზოგადოებებმა უნდა იტვირთოს ინტელექტუალური პასუხისმგებლობა და დაასრულოს ისტორიულ გამოკვლევათა ციკლი, დაწყებული საარქივო სამუშაოდან და დამთავრებული ხოციალურ და პუმანიტარულ მეცნიერებებზე მათი გავლენის შეფასებით და მტკიცებით.

ისტორიკოს სტუდენტთა დაკვალიანება მეთოდოლოგიაში, ისტორიოგრაფიაში, ისტორიის ფილოსოფიაში და სხვა თეორიულ დისციპლინებში არის დიდი და ფართო გზა, რათა მომავალში გაიზარდოს ისტორიულ გამოკვლევათა ხარისხი განისაზღვროს ისტორიის ადგილი სამეცნიერო და კულტურულ სფეროებში, ქმედითი დახმარება გაეწიოს ახალ და იმედის მომცემ ნიჭიერ თაობას.

ჩვენი მიზანია, რათა ის ისტორიკოსები, რომლებიც დაკავებულნი არიან ინტელექტუალური, თეორიული მუშაობით, ჩაერთონ ემპირიულ მუშაობაში, ხოლო იმ მკელევარებმა, რომლებიც შეისწავლიან კონკრეტულ მონაცემებს, შესაბამისი თეორიული სიღრმით განსაჯონ საქუთარი კვლევის ობიექტი. ამით მოგვარდება ხელისშემსრული დილემა – ანუ მოგვარდება ურთიერთობა მხოლოდ პრაქტიკაზე დაფუძნებულ და თეორიის უარმყოფელ (პოზიტივისტურ) მიდგომასა და პირიქით, მხოლოდ თეორიულ, პარსტიკის უარმყოფელ

(სპეციალისტურ) მიდგომის შორის. თეორიისა და პრაქტიკის ეს დიდი შერწყმა დამატებით შეუწყობს ხელს იმას, რომ დაიდოს უმნიშვნელოვანესი შეთანხმება ისტორიკოსთა შორის. - როგორც ინდივიდუალური, ისე კოლექტიური, - შედგის კავშირი მათ შორის, ვინც აჭარმოებს თეორიულ და პრაქტიკულ ისტორიოგრაფიულ კალებას.

XIV

ი ს ტ ო რ ი ი ს დ ა ს ა ს რ უ ლ ი

ბოლო ათწლეულში ისტორიული პროცესის დანქარებამ „ისტორიის დასახულის“ შესახებ დამატებითი სხვა რაქურსში გადაიყვანა, როდესაც „დასახული“ შეიძლება მრავალნაირი იყოს.

მიგვაჩნია რა, რომ ისტორიას არ აქვს წინასწარ დადგენილი მიზნების და, რომ 1989 წელს ადგილი პქონდა დრმა ისტორიულ შემობრუნებას, წევნ უნდა დავსვათ კითხვა, თუ საით მივყავართ ისტორიას, ვინ და ვისი ინტერესებისთვის აბრუნებს ისტორიის ჩარხს და აქვს თუ არა მას აღტერნატივა.

მომავლის გზა ღიაა. ისტორიკოსთა პასუხისმგებლობის საგანია დახმარების აღმოჩენა ისტორიის სუბიექტებისთვის, რომ მომავალი მსოფლიო მათ გარანტირებულად ააშენონ, როგორც თავისუფალი და მშეიდობიანი, ყველა რასის და ეროვნების ქალთა და კაცთა ბედნიერ საცხოვრისი.

ამიტომ ისტორიკოსთა საზოგადოებებმა თავისი წელილი უნდა შეიტანო „ახალი განმანათლებლობის“ შექმნაში, რომელიც, გაითვალიშოებს რა ისტორიის და ფილოსოფიის შეცდომებს, გაიზიარებს საზოგადოებრივი პროგრესის თანამედროვე შინაარს. ამ იდეალმა უნდა დააქმაყოფილოს ნიდილოეთის და სამხრეთის, აღმოსავლეთის და დასავლეთის მცხოვრებთა უმრავლესობა, ადამიანის და მისი ეკოლოგიური გარემოს სამსახურში უნდა ნააყენოს რეეოლუციური წარმატებები მედიცინაში, ბიოლოგიაში, ბექნოლოგიებსა და კომუნიკაციებში.

XV

მ ა რ წ მ უ ნ ე ბ ე ლ ი ი ს ტ რ ი ა

იხტორიკოსთა მთავარი პოლიტიკური მოვალეობაა დაასაბუთოს ხაზოგადოებას და ხელისუფლებას იხტორის, ჰუმანიტარულ და სოციალურ მცნიერებათა კოიკური ფუნქცია მოქალაქეთა განათლებასა და ხაზოგადოებრივი ხინდისის ჩამოყალიბებაში.

პროფესიონალურმა იხტორიამ ბრძოლა უნდა გამოუცხადოს იმ ვიწრო და ნეოლიბერალურ კონცეფციებს, რომელთა მეოხებით ჯერ კიდევ ცდილობენ დაუპირისპირონ ერთმანეთს ტექნიკური პროგრესი და კულტურა, ეკონომიკა და ხაზოგადოება, აწყო და წარსული, წარსული და მომავალი.

ხაზოგადოების მხრიდან იხტორის სოციალურად შეუფასებლობის შეღაწევა თვალნათლივი მაგალითებია პროფესიული პერსპექტივების ნაკლებობა, შემცირება მათი რიცხვისა, ვინც მომავალს მოწოდების, ნიჭის მიხედვით ირჩევს და წინააღმდეგობით თაობათა მონაცემებისაში. იხტორიკოსთა ნაკლად უნდა ჩაითვალოს ის, რომ სტუდენტებს, რომლებსაც იხტორიკოსობა სურთ ასევე არ გააჩნიათ პროფესიული პერსპექტივები, მათ დახმარებას ვერ უწევენ იმ გადაწყვეტილებების პოვნასა და მიღებაში, რაც გულისხმობს იხტორიკოსის პეროფესიის უფრო მაღალ შეუფასებას და მათი სამუშაო და საყოფაცხოვრებო პირობების გაუმჯობესებას.

XVI

კ ა ლ დ ე ბ უ ლ ე ბ ა

პარადოქსულ „დაბრუნებათა“ დროში გესურს გავიხსენოთ და მხარი დაუუჭიროთ ბევრი მეცნიერის, მათ შორის იხტორიკოსების, „დაბრუნებას ვალდებულებისკენ“ მსოფლიოს სხვადასხვა ქუთხეში იმ სოციალურ და პოლიტიკურ მიზეზთა გამო, რომლებიც დაკავშირებულია განათლების და ჯანმრთელობის, სამართლიანობის და თანასწორობის, მშეიდობის და დემოკრატიის საყოველთაო ფასეულობების დაცვასთან. ესაა სოლიდარობის სავსებით აუცილებელი გამოხატვა, რაც ესაჭიროება მნიშვნელოვანი

კუნიომიკური და მოლიტიკური შეხაძლებლობის მქონე სხვა სამეცნიერო ფალდებულებათა გაბათილებას.

მაშახადამე, ესაა ხახიცოცხლო წონასწორობა იმ ისტორიული ხახიათის სამეცნიერო ნაშრომების პოტენციური დამახინჯების ასაცილებლად, რაც ეხება ხახებადოების უმრავლესობას. რომლის გადახახიდებიდანაც ფინანსდება ჩვენი ხახწავლო და კალეჯითი მუშაობა.

ახალი ფალდებულება, რომელსაც ჩვენ კისრულობთ, განსხვავებულია – იგი არის კრიტიკული და მომავალზე ორიენტირებული. ისტორიკოსებს მართებთ ებრძოლონ იმათ მითებს. რომლებიც მანიპულირებენ ისტორიით და ხელს შეყობენ რახოსმას, შეუწენარებლობის დანერგვას და კლასობრივ, სქესობრივ ან ეთნიკურ კქსალუატაციას. წარსულზე ჩვენი ცოდნის გამოყენებით, ჩვენ უნდა წინააღმდეგთ არასასერველ მომავალს და ქიშობას სხვა სოციალური და პუმანიტარული დარგების მეცნიერებთან, ისტორიული თვალსაზრისით უკეთესი მსოფლიოს ასაშენებლად არა მარტო როგორც პროფესიონალი ისტორიკოსები, არამედ როგორც მოქალაქეები.

ისტორიკოსის კავშირი გარემომცეველ რეალობასთან გულისხმობს მის ანალიზს დროის უწყვეტ ჩარჩოში. თუ ჩვენ მივიღებთ, რომ ისტორიული მეცნიერების ობიექტურობა განუყოფელია ისტორიკოსთა სუბიექტურობისაგან, მაშინ ჩვენ უნდა დავასკვნათ, რომ დიდი თვისობრივი განსხვავება არ უნდა იყოს უშვალო ისტორიასა და შუალობით ისტორიას შორის, თანამედროვე ისტორიასა და დროში მისგან დაცილებულ ისტორიას შორის. ყველაფერი არის ისტორია, თუმცა, რაც უფრო ღრმად ვიტრებით წარსულში, მით უფრო ნაკლებად სანდოა თანამედროვე დისციპლინათა უმეტესობა.

XVII

თ ა ნ ა მ ე დ რ თ ვ ე თ ბ ა დ ა მ თ მ ა ვ ა ლ ი

ჩვენი კვლევის ობიექტი (კაცები, ქალები, ადამიანთა ბუნებრივი გარემო), რა თქმა უნდა, წარსულშია, მაგრამ ჩვენ თანამედროვეობაში ვართ, ხოლო თანამედროვეობა მომავალში გადაიზრდება. ისტორიკოსებს არ შეუძლიათ წერონ ისტორია ისე, რომ მკაცრად არ დადგნენ თავისი დროის მიღმა.

ჩვენთვის ცნობილია ისტორიულ გადაუდებლობასთნა ისტორიკოსთა დამოკიდებულების სხვადასხვა დონე: სოციალური და პოლიტიკური

ვალდებულება, კვლევის ხაგანი, ინტერვენციის ისტორიოგრაფია ან კვლევის ზოგადი მეთოდოლოგიური კრიტერიუმი. ნახევარი ხაუქუნის წინა *Annales*-ის ხერლის დამფუძნებლებმა ასე ნამოაქალიბებს იგი: „წარსულის გაგებაა აწმეოს ხაშუალებით, აწმეოს გაგება წარსულზე დაყრდნობით”. დღესაც ასევე ხაჭიროა განხატულებით გაეხვას ხაზი დამოკიდებულებას წარსულსა და მომავალს მორის.

ისტორიის ტელეოლოგიური ფილოსოფიის⁹ – გინდა ხოციალისტურის, გინდა – კაპიტალისტურის – მარცხმა მომავალი უფრო დიად გამოაჩინა, კიდრე ეს თდებამე იყო. ისტორიკოსებს მართებოთ მონაწილოების მიღება მიხი კონტერების დადგენაში მათი გამოცდილებისა და ისტორიული არგუმენტების ხაფუქველზე, ისტორიული წარმოშობის პიკოთებულზე და ვარუდებზე დაყრდნობით. მომავლის შენება ისე, რომ მხედველობაში არ მივიღოთ არ გაუითვალისწინოთ ისტორია, მიგვიყვანს დაშვებული შეცდომების გამეორებასთან, ფუჭი ნაბიჯების გადადგმასთან.

⁹ ბერძნ. *teleos* მიზანმიღწეული+*logose* სწავლება.

ტელეოლოგიური ფილოსოფია თველის, რომ ბუნებაში უველავერი მიზანშეწონილად არის მოწყობილი და ყოველი, მათ შორის ისტორიული განვითარებაც, წინასწარ დადგენილი მიზნით ხდება. (ლუ.)

XVIII

ა ხ ა ლ ი პ ა რ ა დ ი გ მ ა

ისტორიოგრაფია დამოკიდებულია ისტორიკოსებზე და უშუალოდ ხაკუთრივ ისტორიაზე. ისტორიოგრაფიულ პარადიგმების შეცვლას ჩვენ ეთავაზობთ 1993 წლიდან, კურდნობით რა ისტორიულ ცვლილებათა დანქარებას, დაწყებულს 1989 წლიდან. 1999 წლის დეკემბრიდან (სიეტლი) 2001 წლის ივლისამდე (გენუა) ჩვენ ვიხილეთ დასაწყისი უკრეცედენტო ხაყოველთაო მოძრაობისა გლობალიზაციის დამანგრეველი მოქმედების წინააღმდეგ. უკავ მიმდინარეობს გლობალიზაციის აღტერნატივის ძიება: უნიკალური პანაცეა

ახდა ნაკლებად უნიკალურია. ბევრი განიხილავენ გლობალიზაციას და მის ქრიტიკისებს, განიხილავენ ინფორმაციულ საზოგადოებას, ციფრიზაციის ცვლილების აღმართ ახდე სამეცნიერო-ტექნილოგიურ და სოციალურ პლატფორმას მოძრაობას; მნიშვნელობის განხილვაზე, თუ რას გვიმზადებს მომავალი. მაგრამ იმედის საფუძვლი ჩვენ გვაქვს. ჩვენ კვლავ უნდა შეიძინოთ ამაში წელიძღვა.

ისტორია დებატებით გარდაქნის ამ პროცესის აქტიური ნაწილია: ჩვენ გვხერს შეცვალოთ ისტორია, რომელიც იწვევს და ჩვენი წვლილი შევიტანოთ ჯარიბრიობის ისტორიაში. ისტორიისგრაფიული დებატების და უახლესი ისტორიის განვითარების კვალდაკვალ, ჩვენი წინადადებებიც, სავარაუდოა, მოიპოვებს მეტ ან ნაკლებს აკადემიურ აღიარებას და ჩვენცს, ჩვენი ინტერესების შესაბამისად. შევიტანოთ მათში ცვლილებებს, ან არა. ასეა თუ იხვა, ყოველივე ეს მიახლოებითია და, როგორც ჩანს, გარდაუვალია ქრიტიკული პირობების მოახლოვება ახალი პარადიგმის შესაქმნელად. იმავდროულად, დამრულია შეფასების და შეხედულებების დიდი ნაკადი, რომელიც მიმართულია ჩვენი, ისტორიის პროფესიის რეგულირებისაკენ ახალ; საუკუნეში. ყოველი ამის გამო ისტორია, იმედია, მოგვიტვებს ჩვენ.

ეს ტექსტი განთავსდა 2001 წლის 11 სექტემბერს.

ესპანურიდან ინგლისურად თარგმნა კარლოს სიერამ (*Carlos Sierra*).

დოკუმენტის შემქმნელმა ჯგუფმა მოაწყო მისი წაკითხვა მხარდაჭერებთან ერთად. გთავაზობთ კითხვებზე პასუხის ვარიანტებს, რომელთაც შეგიძლიათ შეუერთდეთ:

დიახ, მე ვიზიარებ მანიფესტის საფუძველს და მსურს შეეუერთდე მას;

დიახ, მე მსურს ვითანამშრომლო მანიფესტის დახვეწაში;

დიახ, მე მსურს გამოვხატო ჩემი შეხედულება მანიფესტთან დაკავშირებით.

NB: თუ თქვენ გსურთ ხელი მოაწეროთ მანიფესტს და/ან შეიტანოთ თქვენი მოსაზრებები, კრიტიკა და წინადაღებები, რომლებიც ეხება მის შინაარსს, შეგიძლიათ მოგემართოთ: e-mail: h-debate@cesga.es

Historia a Debate

Apaztado 26

15702 santiago de Compostela

Espana

tel: 981 55 21 52; fax 981 81 48 97

h-debate@cesga.es

www.h-debate.com

Translated by:

Dr. Levan Z. Urushadze,

Senior Research Fellow of the Georgian National Museum –

- Scientific Co-ordinator of the Museum of the Soviet Occupation,
Head of the Department of the Humanities of the Georgian National**

Section of EuroScience

(Tbilisi, Georgia)

levzur@mail2scientist.com